

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnok-dobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márcz. 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök, Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kőváry László, Nagy Lajos, Szabó Samuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

AZ ORSZ. TÖRTÉNELMI EREKLYE MÚZEUM ÖRE.

RENDES MUNKATÁRSAK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B.-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné. **Beszterczéről:** Csernátoni Gyula dr. **Brassóból:** Barácsy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Jakab Elek, Jókai Mór, Kreith Béla gr., Reiner Zsigmond dr., Szinnyi József id. **Csikszeredából:** Benedek István. **Deésről:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K.-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Hory Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Magyar Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr., Veress Endre. **Lugosról:** Dengi János dr. **Nagy-Bányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton. **Nyiregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele. **Székely-Udvarhelyről:** Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr. **Alsó Szóvát:** Dézsi Mihály. **Tordáról:** Borbély György, Ferenczy Ferencz. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. Rajzoló munkatárs: *Nagy Gyula* tanár. Fényképező munkatársak: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán; **Budapestről:** Vágó Bertalan.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

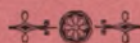
A m. kir. posta-takarékpédztár clearing és cheque forgalmában a kiadóhivatal száma 3213.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első évfolyamtól megrendelhető. — Diszes borítékotve az I., II., III. IV. és V. évfolyam ára 25 frt.

Egyes szám ára 20 kr.

KOLOZSVÁR.

NYOMATOTT GOMBOS FERENCZNÉL.

TARTALOM:

Első szám tartalma.

Adassék elismerés az 1848—49 után politikai fogságot s más büntetést szenvedetteknek, s emlékkök örökíttessék meg! Szenikatonnai Bakk Endrétől	1—2
Egy 1848—49-es honvéd. Kenderessy Mihálytól	3
Okmánytár.	
Ítéletek. Czech tábornok és Gál Sándor elítéltetése	3
Nagy-Enyed gyásza 1849. január 8.	4
Muzsik Károly szabadsághős Kubában	4
A vörös sipkás. Vajda Jánostól	5
Petőfi életrajzához	5
A XII. önkéntes honvédszázalaj működése az erdélyi hadjáratban. (Folyt köv.) Szöllősy Istvántól	5—6
Halálozások:	
Bethlenfalvi Balássy Ferencz. — Bátori Mihály. — Jankay József. — Könyves Tóth Antal. — Vajda János. — Várallyay József. — Zafiri László	6—7
Különfélék:	
Három világrészben. — A honvédegyesületek központi bizottságának. — A honvéd menedékház. — Az öreg honvédek karácsonya. — A nagykövati honvéd-emlék. — Egy 48-as honvéd aranylakodalma. — A 48-as honvédek törvénye. — Honvédek Verpeléten. — Honvédemlék Alsó-Nyárasdon. 48-as honvédek segítése. Öreg honvédek a miniszterelnöknél. — A székely honvéd, Apponyi és az udvarhelyi rózsza. — Honvéd-szobor O-Becsén. — Kossuth szobrok. — A segesvári Petőfi-emlékek. — Kossuth-bankó. — Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz története — Wodianer F. és fiai	7—8
Kép: Bem tábornok képe. (Fametszet)	1

Második szám tartalma.

A Történelmi muzeum leveleinek képe (kőmetszet után) Kő-e vagy könyv? Irjuk le a szabadságharcz történet adatait s állítsunk emlékeket Nagy Sándortól	Oldal 9 9—10
Tárcza.	
Három világrészben. Biró Ede honvéd-örnagymigrációi naplója. 1849.	10—11
Képek a honvédek Pantheoná részére.	12
»Ezer év«-ben 1848—49.	12—13
Honvédek nyomora. Czegléd. M. L.	13
Okmánytár.	
Egykoru levél a márcziusi eseményekről. Dorgó László, és Dorgó Gábertől.	14—15
Halálozások:	
Király János. — Kosa Károly. — Kovács György. — Kozma Ferencz. — Molnár Simon. — Popovics Mihály.	15—16
Benkő Rezső 1848—49. örnagyméltósága	16
Különfélék:	
Kossuth-emlék B.-Ujváron. — A szabadságharcz képe. Dülledő honvédszobor. — Az 1848—49-iki magyar szabadságharcz története	16

BORITÉK TARTALMA:

Előfizetések nyugtázása. — Tájékoztató. — Értesítés. — Okleveles fiatal gépész. — Bekötési táblák. — Eladó zenemű-tár. — Hirdetések.

Kossuth levelező lapok fehér levelező lap papíron, megrendelhetők a „Történelmi Lapok” kiadóhivatalától. Ára előfizetők és a muzeum vidéki körei részére 100 darabonként 1 frt 10 kr.

Előfizetések nyugtázása.

A »Történelmi Lapra« egész évre előfizettek névsora:

1893 évre befizettek:

Kottay János, Herepey Gergely.

1894 évre befizettek:

Özv. Tauffer Adolfné, gr. Teleki László, Herepey Gergely, Maros-ludasi társalkodó egyesület, Czikmántory Ottó, Kottay János.

1895 évre befizettek:

Gr Bethlen Pál, gr. Teleki László, Gráf János, Kelemen Márton, Nagy Gábor, özv. Tauffer Adolfné, Herepey Gergely, Rácz Ferencz, Tóth Albert, Czikmántory Ottó, Fekete Mihály, De Gerando Antonina, Domahidy Ferencz.

1896 évre befizettek:

Brassay Sámuel, Gráf Jakab, Poszler Gyula, Kelemen Márton, Rignát Sándor, Andrásowszky Efraim, Beneczédy Gergely, Fekete Gyula, Nagy Gábor, Pál István, Sigmond Dezsőné, Sigmond Akos, özv. Tauffer Adolfné, dr. Sárkány Lajos, gr. Teleki László, Herepey Gergely, Szöllősy Károly, Bulla György, Hirling Armin, Kanyurszky József, Kelemen János, Kléger József, Rákosi István, Rácz Ferencz, Ulber Mátyás, Málnássy Ferencz, dr. Nagy László, Rikánbelüli honvéd-egyesület, Szabély Antal, dr. Szász Károly, Várady József, Bay János, Czikmántory Ottó, gr. Esterházy Miguel, Fekete Mihály, De Gerando Antonina, br. Huszár Sándor, Szucsáky Imre, Bánffy-hunyadi kaszinó, Beniczky Miksa, Brassó-apáczai társalgó-egyesület, Ferenczy Ferencz, Fischer Károly Antal, K. Horváth Ignác, Kenderessy Mihály, Fekete Pál, Baczó József, Balogh Ágost, Barla Domokos, Benedikty József, gr. Bethlen Pál, Boreza Mihály, Charusz László, Daday István, Darkó Lajos, Bihardiószegi népkör, Gaál Lajos, Gyurász József, Halmágyi Sándor, dr. Horváth Ödön, Kónya Lőrincz, Kovács Ernő, Kovács Ferencz, Köblös Lajos, Krudy Gyula, Lántzky Sándor, Ludvig Tamás, M. kir. honvédelmi miniszterium, Mocsonoky József, Mózsza Attila, Nagy Sándor, Németh József, Pálincás Gyula, br. Radák Adám, Révay Károly, gróf Somssich Imréné, Szabó Lajos, Szám Lőrincz, Szentgyörgyi József, Szinnyei József, Szintay Béla, Tenky István, Tóth Kálmán, Tóth Sámuel, Udvardy Péter.

1897 évre befizettek:

Id. Várady Lajos, gr. Kuun Géza, Márkovics Lázár, dr. Orbay Antal, Perndl Ignác, id. Szakács Károly, Szász Dániel, Szentesi takarékpénztár, Takaró Ferencz, Tordai kaszinó, ifj. Várady Lajos, dr. Márky Sándor, Végh Bertalan, Babics József, Sz. Bakk Endre, dr. Balogh Sándor, Bárdossy József, id. br. Bornemissza Károly, Országos kaszinó, Nemzeti kaszinó Budapest, Csáky János, Cserey Jánosné, idősb Dániel Gábor, dr. Eder József, Gergely Károly, De Gerando Antonina, Mohay Károlyné, Sigmond Akos, Tamás Sándor, Antos János, Benedikty József, gr. Bethlen Pál, Bittera Károly, Elek Mihály, Ernuszt Kelemen, Bihardiószegi népkör, Fejérváry Imre, Földes Gyula, Földváry Mihály, Gaál Dánielné, Gaál József, Hegedüs Gábor, br. Györfly Pál, Halmágyi Sándor, Hegedüs Sándor, Hellebronth Pál, Kléger József, Krudy Gyula, Lántzky Sándor, Lehner Sándor, dr. Lengyel Endre, Lenkey István, Liptay József, Lukács Antal M. kir. honvédelmi miniszterium, Mezey Mihály, Mózsza Attila, Nagy Sándor, Orbán Károly, Péchy Mihály, br. Radák Adám, Sidó Károly, gróf Somssich Imréné, Szemerjai Károly, Tenky István, Thuránszky Márczell, Thuránszky Tamás, Tóth Sámuel, Udvardy Péter, Uttás Lajos, Vinkler József, Zsarkó József.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum. Abony városi, alsófejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnok-dobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, marosvásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei, honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári, márcz, 15. állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigeti Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes alelnökök, Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr. Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kövály László, Nagy Lajos, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

AZ ORSZ. TÖRTÉNELMI EREKLYE-MÚZEUM IGAZGATÓ ÖRE.

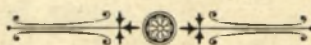
RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. B.-Hunyadról: Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné. Beszterczéről: Csernátoni Gyula dr. Brassóból: Baráczy Sándor, Koós Ferencz. Budapestről: Hegedüs István dr., Hentaller Lajos, Jókai Mór, Kreith Béla gr., Reiner Zsigmond dr., Szinnyi József id. Csíkszeredából: Benedek István. Deésről: Kádár József. Déváról: Dr. Veress Endre. Hidvégről: Nagy Sándor. K.-Vásárhelyről: Balogh Vendel dr. Kolozsvárról: Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert. Ferenczy Zoltán dr., Hóry Béla, Kovács János, Kuskó Istvánné, Magyar Mihály, Márki Sándor dr., Szádeczky Lajos dr. Lugosról: Dengi János dr. Nagy-Bányáról: Törökfalvi Pap Zsigmond. Nagyváradról: Hegyesi Márton. Nyiregyházáról: Krúdy Gyula. Sátoralja-Ujhelyről: Matolay Etele. Győről: Vajda Emil dr. Székesfehérvárról: Éder József dr. Alsó-Szovátról: Dézsi Mihály. Tordáról: Ferenczy Ferencz. Vizaknáról: Szentkatalnai Bakk Endre. Zala-Egerszegről: Borbély György. Rajzoló munkatárs: Nagy Gyula tanár. Fényképező munkatársak: Dunky Ferencz, Dunky Kálmán. Budapestről: Vágó Bertalan.

1897.

VI. ÉVI FOLYAM.

13 képpel.

KOLOZSVÁR.
NYOMATOTT GÁMÁN J. ÖRÖKÖSÉNÉL.
1898.

106331

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nagyobb czikkek.

Tárczák stb.

(Különböző tárgyról)

	Lap
Avedik Lukács. Erzsébetváros az 1848—49. évi forradalom alatt	54
B. S. Utóhangok a segesvári Petőfi szobor leleplezéshez	109, 117, 119
Szentkatolnai Bakk Endre. A 48—49 után politikai fogságot szenvedettek emlékének megörökítése	1
„ „ „ „ A 48—49-ben vert magyar köriratu ezüst és rézpénzeknek diszjelvényekké való átalakítása	41
Barcza László. Csányi Lászlóról emlékbeszéd	148, 150
Bartha Miklós. Szobrot Batthyányinak!	162
Bem szobra, Bem növérek	129, 157
Benkő Rezső honvéd őrnagy † (képpel)	100
Benkő Rezső honvédőrnagy bilincse	16
Biró Ede. Három világrészben	10, 23, 35, 51, 98, 147, 179
Budavár bevételének évfordulója	75
Busbach Péter naplója	167
Czetz János tábornok (képpel)	57
Czetz János tábornok levele, melyben tiszteletbeli elnökké választását köszöni a muzeumnak	49
Czetz János tábornok levele a Petőfi szobor leleplezéséről	183
Csányi László emlékezete	148, 150
Csutak Kálmán. Görgei Arthur és a fegyverletétel	67, 86
Deáky Albert, a márcz. 15. állandó bizottság és a muzeum elnöke (képpel)	73
Feszti Árpád. A szabadság napjainak megünneplése	166
Gál Ignác. Baricz István, Gergely Mihály	183
Gergey Károly. Apróságok a magyar fegyverletétel idejéből	26
„ „ Jarkováci éjjeli harc Damjanics vezetése alatt	68
Id. Gyalokay Lajos. Petőfi utolsó órái	103
Id. Gyalokay Lajos (képpel)	114
Görgei Arthur. Az osztrák kamarilla véres tervei	138
Gustavo Massoneri. (Szabadságharcunk egy olasz bajnoka)	156
Hatvani második hadjárata a havasi oláhok ellen	41
Hegyesi Márton. Háromszék önvédelmi harcza	25
„ „ Sennyey Pál báró és Balásházy József. (Helyreigazítás.)	182
Helfi Ignác, Kossuth Lajos palatinusa †	154
Honvédek gyűlése Kolozsvárt	178
Honvédek Pantheonja. (Egy képpel.)	17, 33, 49, 65, 97, 113
Honvédemlék a Nyergestetőn	120
Jakab Elek, 48—49-iki honvéd huszár alkapitány orsz. levéltárnok †	125
K. A magyar önvédelmi harc félszázados jubileuma	177
K. Brassai Sámuel † (2 képpel)	89
Kemény farkas hadjárata a havasi oláhok ellen	61, 69
Kenderessy Mihály. Részletek az 1849-iki piski-i csatát megelőzőtt s annak lefolyása körüli időkből	44
Kossuth Lajosné, Deáky Sámuelné a szabadságharc alatt	66
A kolozsvári márcz. 15. bizottság 25 éve	186
Kolozsvári vértanuk emléke	165
Koós Ferencz. Alkalmi beszéde a nyergestetői honvédemlék leleplezésén	121
Kovács Gyárfás. Deésakna 1848—49-ben	18
Kovács Lajos. Nagy-Enyed gyásza 1849 jan 8.	4
Különböző temetőben nyugvó honvédekről szóló adatok tárgyában nyílt kérés	145, 146, 162
Márczius tizenötödikének ünnepe	169
Márton Dániel. Petőfi életrajzához	5
Matolai Etele. Áruló volt-e Görgey?	85
„ „ Magyarországi oroszok a szabadságharcban	94
Mocsonoki József. Honvédtisztek névjegyzéke	164
Mütter Ferencz. Petőfi Sándor és a segesvári ütközet	106
Mütter Ferencz (képpel)	115
Muzsik Károly szabadsághős Kubában	4
Nagy Sándor. Kő-e vagy könyv? (Írjuk le a szabadságharc történet adatait s állítsunk emlékeket.)	9
„ „ Háromszék önvédelmi harcza. (Hegyesi Márton cikkére.)	40
Nagy Pál. Egykoru német lap a piski-i csatáról	36
Dr. Orbay Antal alapítványa a történelmi ereklye muzeum javára	81
Péchy Tamás, a henvédegyletek orsz. bizottságának elnöke †	138
A Petőfi szobor leleplezése	109, 117, 119, 130
Petőfi-ház építtetése Fejéregyházán	130
Plathy Gy. Hogyan menté meg Bem tábornok Kmettyt?	87, 137

	Lap
Sándor József. Röck Pál, nemzetőri kapitány † (képpel)	141
A segesvári honvédelem	109, 117, 119, 130
Segesvárnál kik estek el? Hét nyilatkozat	125, 129, 163
A szabadságharcz szobra	184
Sz. K. Apróságok Brassai Sámuelről	92
Sz. K. Ereklék és érmek az 50 éves évfordulóra	73
Szabó Károly. Dr. Martin Lajos emlékezete (képpel)	83
Szana Tamás. Petőfi legjobb arczképe	168
„ „ Szeben ostroma	135
Szemtanu. Maros-Vásárhely és a Székelyföld veszedelme Bem odaérkezése előtt	19
Szöllősy István. A XII. önkéntes honvédszászlóalj működése az erdélyi hadjáratban	5, 21, 34, 52, 74, 82
Szikszai Lajos. 48—49-iki honvédszászados, alispán †	139
Szilágyi Farkas Nagy-Enyed pusztulása 1849-ben	130
Temetőben nyugvó szabadságharczosok	162, 163
A Történelmi muzeum leveleinek képe (képpel)	9
Ungmezei jubileum s az 50. éves évforduló	186
Végh Bertalan bilincse	136
Veress Sándor. Mebádiai tábor	38, 59

Okmánytár.

	Lap
Szentkatolnai Bakk Endre. Itéletek. Czecz tábornok és Gál Sándor elítéltetése	3
Dorgó Albert. Egykoru levél a márcziusi eseményekről	14
A nagyszabonyi oláh gyűlés hazafias kiáltványa	81
Urtheil	33, 51
Uz v. Winkler Ferenczné adománya Herczeg Windischgrätz császári királyi tábornagy szózatja	29

Levelezések.

Boér János. Hol alakult a XII. zászlóalj?	20
Kik estek el Segesvárnál?	
Csiszér Ferencz levele	163
Dáné Károly	125
Gál Ignác	129
Dr. Otrobán Nándor	129
Pünkösti Gergely	163
Szaszarán Pál	129
Olvashatlan aláírásu levél Serajevóból	163
Kovács Ernő. Aradi foglyok képei, emlékei	135
Mütter Ferencz. Levelezések Mütter Ferencz, Bartha János és gróf Haller József között a segesvári csata ügyében	115
Rácz Gyula. Képek a honvédek Pantheona részére	12
Szabadságharczosok a temetőben.	
Balogh polgármester Gyöngyösről	162
Erdélyi főjegyző Bajáról	163
Kövesdi Boér Olivér Opra-Kerescsoráról	162
Polgármesteri hivatal Szombathelyről	162
Trstyánszky Károly honvéd biz. elnök Keszthelyről	162
Zichy Mihály levele Skariatín haláláról	119

Különfélék.

Az agyagfalvi gyűlés évfordulója	160
Arad kegyelete 1849. febr. 8. iránt	48
Az aradi vértanuk levélhordója	79
Az aradi vértanuk mauzoleuma	174
Az aradi vértanuk sirja	127
Az „Ellenzéki kör“ romokban	127
Az utolsó schwartzgelb	128
Bardócz atya siremléke	175
Gróf Batthyányi kivégeztetési helye	174
Bem Petőfi körkép	127
Bem tábornok képe	78
Bem tábornokról a muszkák	157
Bem tábornok utolsó rendelete	80

Beöthy Mihály halála	79
Bethlen Gábor életrajza	176
Bethlen Gergely siremléke	175
Bilincsek a történelmi muzeumban	144
Biró Ede naplója (Három világrészben)	7
Capper Jakab Sámuel, angol író és nemzetközi béke apostol (képpel)	176
Csányi Lászlónak emléké	144
Csányi László Erdélyben	176
Damjanich János kardja	175
Damjanich özvegye a losonczyiakhoz	48
Damjanich tábornoktól ereklé a kolozsvári muzeumnak	144
Debreczen az agg honvédekért	175
Dembinszky órája	80
Ferencz József és Kossuth	158
Forinyák Géza sirjának megkoszoruzása	159
Görgei Arthur betegsége	127
A harmadik zászlóalj története	127
A Hentaller-féle 48-as gyűjtemény sorsa	160
A Hentzi-szobor eltávolítása	158
Hodzsa, Stur és Hurbán nyomozó levele	79
Honvédek gyűlése	96
Honvédek karácsonya	7
Honvédek a miniszterelnöknél	8
Honvédek vacsorája	192
Honvédek és József főherczeg	175
Honvédek és a Rákóczy sirja	175
Honvédek pusztulása	80
Honvédek segítése	8, 144
Honvédek segítése Ujpesten	160, 176
Honvédek törvénye	7
A honvédeknek Debreczen városa	175
A honvédegylet orsz. bizottságának tilése	144
A honvédegyesületek központi bizottságának ujévi tisztelgése	7
A honvéd menedékházból	79, 144, 175
A honvéd menedékház lakóinak tisztelgése	7
A honvéd menedékház tagjainak adakozások	96
Honvédelem Alsó-Nyárasdon	8
Honvédelem Gyertyámoson	80
Honvédelem Nagy-Kátán	7
Honvédelem Verpeléten	8
Honvédelem megkoszoruzása Zsolczán	160
Honvédszobor koszoruja	80
Honvédszobor leleplezése Gyertyámoson	96
A honvédszobor Jászberényben dülendezik	16, 48
Honvédszobor Ó-Becsén	8
Honvédszobor Selmeczbányán	175
Egy honvéd arany-lakodalma	7.

Egy honvéd levele a királyhoz	144
Egy honvéd öngyilkossági kísérlete	176
Kossuth arckép Egerben	143, 159
Kossuth arckép leleplezés	79, 160
Kossuth bankó	8
A Kossuth bankók készítője	160
Kossuth-emlék B.-Ujvároson	16
A Kossuth emlék vagyona	80
Kossuth ősenek zászlója	143
Kossuth szobrok	143, 8
Kossuth szülőháza	176
Kossuth ünnepek	128
Kossuth ünnep a Szliács fürdőben	128
Kossuth Lajos csókja	79
Kossuth Lajos iratai	159
Kossuth Lajosért három évi gyász	80
Lenkey János magyar szabadságharcos Amerikában	175
A „Nájgebáj“ vége	159
Névmagyarosítások 1848/49-ben	174
Október 6-dika	157
Október 6-dika és az iskolák	79
Oszták szabadsághős halála	127
A Petőfi-Bem körkép	127
Petőfi emléke	112
Petőfi ereklyék elhelyezése	48
Petőfi házassága	160
Petőfi regék	127
Petőfi-szobor Kis-Körösön	80
Petőfi utolsó kézcsokjá	126
Petőfinek a berlini magyarok	144
Popini János hazatérése	96
Popini János emigráns nyugdíja	143
Román diákok hazafias tette	96
Rombauer Berta halála	144
Sajtóhiba	64
A segesvári hősök emléke	112
A segesvári Petőfi emlékek végrehajtó bizottságának ülése	8
A segesvári Petőfi szobor	64
A segesvári ütközetről s Petőfiről egykoru feljegyzések	191
Selmeczi pipák a honvéd menedékházban	48
Skariatín eleste	112
Steeb Ida asszony meghalt	128
A szabadságharc elkobzott iratai	176
A szabadságharc ereklyéinek orsz. muzeuma	175
A szabadságharc évfordulója	174
A szabadságharc képe	16
A szabadságharc menyasszonya	144
A szabadságharc szobor	174
Százegy éves markotányosnő halála	176
A székely honvéd, Apponyi és az Udvarhelyi rózsa	8
Szerkesztői üzenetek	48, 192
Táncsics Mihály szobor	158
Társas estély	78, 95, 191
Az Unió szoborra 50 frt adomány Szamosujvárról	64
Urbán hogyan szedette az ayót?	79
A vértanúk hamvai	157
Világosért revanche	80
Zeyk Domokos halála	112
A szolczi honvéd emlék megkoszorúzása	160

Honvédegyletek köréből.

A honvédegylet országos bizottságának ülése	144
A honvédmenedékház lakóinak sorsa	79, 93
Honvédek igazolása és ellátása	125
Az országos honvédgyűlés	153
M. L. Honvédek nyomora	13

Mocsonoky József. Honvédtisztek névjegyzéke	164
Szentimrey Kálmán. A honvédmenedékház vize és levegője	102
Lásd a többi közleményeket a „Különfélék“-ben.	

Versek.

Bálint György. A nyergesi hősök emlékére	121
Felszeghy Dezső. Az ezer évben. 1848—49	12
Kenderessy Mihály. Egy 1848—49-es honvéd	3
Nagy Lajos. Viszhang. (Petőfinek a Virágok című költeményére.)	57
Pósa Lajos. Az újépület	164
Pósa Lajos. Petőfi sirjánál. (A segesvári emlék-ünnepen szavalta a szerző.)	103
Vajda János. A vörös sipkás	5

Képek.

A történelmi muzeum leveleinek képe	9
Az orsz. történelmi ereklye muzeum helyisége	97
Bem tábornok képe	1
Brassai Sámuel 1845-ben és 1885-ben	89
Benkő Rezső, honvédőrnagy	101
Capper Jakab, angol író és nemzetközi béke apostol	165
Czetz János honvéd tábornok	18, 58
Deáky Albert, a márcz. 15. állandó bizottság és a muzeum elnöke	65
Gyalokay Lajos honvédőrnagy	114
Dr. Martin Lajos honvédtüzér	89
Mütter Ferencz honvédszázados	114
Rökk Pál nemzetőrkapitány	141

Halálozások.

Csikménasági Adorján Imre, honvéd, nyug. főgymn. tanár 46. — André Frigyes honvéd hadnagy. nyug. kataszteri igazgató 142. — Andrejkovics Endre honvéd tüzér főhadnagy, mérnök 30. — Antalfi Imre, honvéd 47. — Aranyosi Ferencz, honvéd hadnagy. nyug. káptalani gazdaszt 30. — Bakos László, honvéd tizedes, nyug. levélhordó 30. — Benkő Rezső, honvéd őrnagy, cs. és kir. vezérőrnagy 100. — Bethlenfalvi Balázs Ferencz, esperesplébános 6. — Balásházy József, 1848-iki orsz. képviselő 171. — Bárdossy Endre, honvéd, takarékpénztári könyvelő 46. — Bátor Mihály, honvéd, kávé 6. — Beke Károly, honvéd altiszt 76. Bölsházai Belházy Lajos, honvéd 46. — Bényei Zaáry József, nemzetőr főhadnagy, ügyvéd 46. — Bernátzky Máttyás, honvéd ezred állatorvos 47. — Bernolák Nándor, honvéd főhadnagy, ügyvéd 47. — Bitai Károly, honvéd 142 — Bite János, honvéd tizedes 76. — Bizek János, honvédfőhadnagy 142. — Blana Szilárd, honvéd tüzér százados 46. — Bodogh Károly, honvéd tiszt, mérnök 76. — Zagoni Bodola Lajos, honvéd tüzér tiszt, főmérnök 63. — Bodossy Pál, honvéd főhadnagy, szerkesztő 63. — Dr. Brassai Sámuel, a kolozsvári tört. orsz. ereklye muzeum egyetl. tagja, nemzetőr hadnagy 94. — Breznyik János, honvéd 126. — Bundsmann Vilmos, honvéd hadnagy, főkönyvelő 77. — Bakos Albert, honvéd tizedes 189. — Gelsei és szolgagyőri Biró Vincze, honvéd-husár százados 189. — Burián Pál, honvéd százados, mérnök 189. — Csáky György, vörössipkás százados, függetlenségi köri pártelnök 30. — Cseréy Ignác, honvéd ezredes. honvéd menedékházi parancsnok 47. — Nagymezői Csikós István, nyug. altábornagy 48. — Malomszeghi és óhaji Csutkay Alajos, honvéd főhadnagy 126. — Id. Dallós Endre, honvéd hadnagy, volt megyei csendbiztos 77. — Dominusz Mór honvéd 77. — Druzbaczkay György, plebános 172. — Dunkel Károly, honvéd 156. — Dus Ferencz, nemzetőr 189. — Ecseghy József, honvédtiszt, rendőrkapitány 63. — Eis-

litzer Samu, honvédtüzér tizedes, kereskedő 125. — Alsósiménfalvi Elekes József, honvéd hadnagy, nyug. számvevő 95. — Dr. Erdei Dávid, honvéd orvos 77. — Fekete György, honvéd 95. — Fekete József, honvéd a II. veres sapkás zászlóaljban, ref. tanító 48. — Fittler Hangai Gyula, huszár százados, főügyész 77. — Frankkiss Samu, honvéd 156. — Friebeisz Károly honvéd főhadnagy 95. — Gálffy Ignác, honvéd hadnagy, földbirtokos 172. — Gacsuly József, honvéd hadnagy, nyug. gazdatiszt 126. — Gerster J Antal, honvéd utász kapitány, északamerikai tüzérezredes 76. — Ghika János herceg 76. — Görbe Antal, honvéd főhadnagy 30. — Gregor Mihály, honvéd 30. — Dr. Grosz József, vörössapkás honvéd 126. — Gulácsi József, honvéd főhadnagy 63. — Görgei és toporczy Görgey Kornél, nyug. altábornagy 189. — Gyimóthy János, honvéd, járásbíróági végrehajtó 189. — Hajdu Simon, honvéd, földbirtokos 76. — Halmy János, honvéd, menházi tag 142. — Harajovics Nándor honvéd hadnagy, nyug. tisztartó 95. — Hauszer Károly, honvéd őrnagy, nyug. m. kir. honvéd ezredes 30. — Hegedüs József, nemzetőr és hadbíró, volt orsz. képviselő 95. — Helfy Ignác, orsz. képviselő 154. — Herold Zsuzsanna, Mester Edéné, nagyenyedi menekülő 47. — Holnapy József, honvéd főhadnagy 77. — K. Horváth Elek, honvéd főhadnagy 95. — Horváth Ignác, Ferdinánd huszár-örmester, rom. kath. plebános 77. — Hosszu Pál, honvéd 48. — Hrabovai Hrabovszky Rudolf, honvéd főhadnagy, ügyvéd 77. — Ibrányi Zsigmond, huszár főhadnagy 189. — Jakab Elek, honvédhuszár alkapitány 124. — Jámbor Pál, 48-as költő és közoktatásügyi minist. hivatalnok, nyug. főgymn. igazgató 64. — Jankay József, honvéd főhadnagy 7. — Jaschek Alajos, honvéd főhadnagy, körjegyző 77. — Jászai József, honvéd 76. — Kamermayer Károly, honvéd főhadnagy, fővárosi polgármester 77. — Kanyó József, honvéd 77. — Karsa György, honvédtiszt, volt főjegyző 48. — Kauzler József, honvéd őrnagy 156. — Kenderessy Mihály, a hunyadmegyei honvédegyet elnöke, nyug. törvényszéki bíró 156. — Kendery József, honvédhuszár, menedékházi tag 30. — Kerekes József, honvéd hadnagy, kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő 126. — Király János, honvéd hadnagy, nyug. főkönyvvezető 15. — Dr. Kiss Ferencz, honvédtüzér, nyug. főorvos 64. — Királyhelmecci Kiss József, honvédtiszt, nyugalmazott törvényszéki bíró 125. — Kocsis Ferencz, Vilmos huszár 95. — Kóji Komáromi István, huszár őrnagy 39. — Kondrády János, honvéd hadnagy, nyug. törvényszéki iroda igazgató 77. — Könyves Tóth Antal, honvédtüzér hadnagy, ügyvéd 7. — Kosa Károly, honvéd 16. — Kosztolányi Kosztolányi Károly, honvéd hadnagy 172. — Id. Kovács Ferencz, honvéd tüzemester 64. — Kovács György, honvéd hadnagy 16. — Kovács Imre, honvéd hadnagy 95. — Kozma Ferencz, honvéd 16. — Kozmáli Kozmovszky József, honvéd ujonczozási biztos, földbirtokos 47. — Kránszky József, honvéd 142. — Kükemezői Kükemey Zsigmond, honvéd, nyug. telekkönyvvezető 64. — Kemény Lajos, honvéd főhadnagy 189. — Kisszinger Mátyás, honvéd 189. — Nemes Kun Kálmán, honvéd százados, mérnök 189. — Kuthy István, honvédtizedes 189. — Labát Mihály, honvéd hadnagy 157. — Langer János, honvéd tizedes, menedékházi tag 157. — Lászlóffy Simon, 48-iki fősolgabíró, nyug. pénztári ellenőr 78. — Lechner Lajos, ministeri tanácsos 172. — Lenes Mihály honvéd 157. — Leövey Klára, írónő 64. — Libay Ignác, honvéd 64. — Litanzsky Sándor, honvédhuszár 157. — Ilyefalvi Lukács Ferencz, honvéd, nyug. ev. ref. lelkész 30. — Lomniczy Vilmos, honvéd hadnagy, ügyvéd 189. — Lőrincz Mátyás, honvéd, takácmester 189. — Ludaico Miksa, nemzetőr, nyug királyi járásbíró 189. Magyarai Sándor, honvéd, földbirtokos 157. — Máj György honvéd, megye huszár 125. — Br. Majthényi Józsefné 172. — Dr. Martin Lajos honvéd tüzér 84. — Márton János, honvéd hadnagy 76. Masterle

Ignác, honvéd őrmester 95. — Matók Béla, honvéd százados, ügyvéd 142. — Dr. Mezei Adolf, honvédtüzér hadnagy, Rókuskorházi főorvos 32. — Molnár Simon, Lehel-huszár őrmester 16. — Murguly Mihály, honvéd, megyei hajdu 157. — Mészáros Mihály, honvéd, nyug. honvédszázados 189. — Máté György, honvéd 190. — Müller Dániel, honvéd tizedes, közjegyző 190. — Nagy Sámuel, honvéd főhadnagy, ref. lelkész 32. — Németh Béla, honvéd hadnagy, főv. hivatalnok 64. — Dömötöri Németh Ignác, honvédhuszár százados, nyug. tiszti főügyész 64. — Niertit Vilmos, honvéd hadnagy, nyug. uradalmi felügyelő 172. — Nagy Imre és Nagy János, nemzetőr 190. — Nedók József, honvéd 190. — Id. Oláh György, honvéd, városi tanácsos 126. — Id. br. Orczy Andor, nemzetörtiszt, főrendiházi tag 92. — Engenstorff Pachner Nándor lovag, nyug. altábornagy 172. — Gr. Pálffy Mór, Haynau adjutánsa 143. — Pálffy Albert, „Márceus Tizenötödike“ czimű ujság alapítója 190. — Palkovics Károly, kormánybiztos, honvéd százados 32, 126. — Petkovics József, honvéd tizedes 190. — Péchy Tamás, honvéd őrnagy, honvéd egyletek elnöke 138. Gyöngyösi Petheó Imre, honvéd őrnagy 172. — Petri Ferencz, honvédhuszár 76. — Petróczy István, honvéd, mezőrendőr 172. — Pollák János, honvéd őrmester, menedékházi tag 126. — Kis- és nagykászonyi és kézdipolyáni Pólyányi István, honvéd hadbíró őrnagy, ügyvéd 47. — Pomp Péter, honvéd 48. — Dr. Poór Imre, honvéd a 154-ik zászlóaljban, nyug. egyetemi tanár 126. — Popovics Mihály, honvédtiszt, főbíró 16. — Putz József, honvéd hadnagy 190. — Pusch Károly, honvédtiszt 126. — Parasznai Rác Ábrahám, honvéd főhadnagy, ev. ref. lelkész 173. — Rác György, honvéd, nyug. gyámpénztári ellenőr 32. — Remes József, honvédtüzér 47. — Répánszky József honvédtüzér hadnagy, apát-kanonok 143. — Röck Pál, nemzetőr kapitány 141. — Tasnádszervadi Rónay János, honvéd százados, nyug. igazságügy-ministeri főszámtanácsos 64. — Rosos Miklós, honvéd főhadnagy, takarékpénztári ügyész 157. — Ruttkay János, Kossuth rokona, uradalmi tisztartó 48. Sacher Gusztáv, lengyel légionárius, fővárosi főreáliskolai tanár 48. — Szerbovszky Ágoston, honvéd, nyug. pénzügyi segédhivatali főnök 190. — Id. Solymossy János, honvédvadász főhadnagy, gyógyszerész 173. — Somogyi Elek, Mátyás-huszár főhadnagy, honvéd egyleti alelnök 143. — Simonovics József, honvédhuszár 190. — Spaller Károly, honvédtizedes, kályhákészítő 173. — Spitz József, honvédhuszár főhadnagy, kataszt. hivatalnok 64. — Spitz Lajos honvédtizedes 64. Stehlo András, honvéd a 9-ik zászlóaljban 126. — Schaller János, honvédtiszt, nyug. m. kir. honvéd főhadbiztos 47. — Szabó István, honvéd 157. — Jeney Szabo József, honvéd főhadnagy, ref. egyházi főpénztárnok 126. — Szabó Béla, tüzér hadnagy 190. — Id. Szádeczky Dániel, honvédhuszár őrmester, háztulajdonos 95. — Szaf Amália, markotányosnő, honvéd 190. — Szántó Kálmán, honvéd hadnagy 173. — Szárnyafalvai Szárnyassy János, honvéd főhadnagy 32. — Székely Benedek, honvéd százados, birtokos 95. — Kilyéni Székely Gergely, honvédhuszár főhadnagy, főgondnok 47. — Szemerjai D. Lajos, honvéd, volt városi pénztárnok 76. — Szentgyörgyi József, honvédhuszár százados, birtokos 32. — Szentkuthy Mihály, honvéd főhadnagy 64. — Szikszai Lajos honvéd százados, alispán 139. — Felsőszopori Szily Imre, honvéd tüzirányzó, nyug. törvényszéki bíró 143. — Szirmay Mihály, honvéd, géplakatos 47. — Szlatkovszky István, honvédtiszt 64. — Szunyogh Mihály, honvédhuszár százados 76. — Takács Ferencz, honvéd főhadnagy, nyug. erdőmester 32. — Tapolcsányi Károly, honvéd hadnagy, gazdatiszt 190. — Gr. Teleki Domokos 47. — Thor Fülöp, honvéd 157. — Töly Sámuel, honvéd, földbirtokos 126. — Török Lajos, honvéd, nyug. tanító 190. — Duna-szentgyörgyi Tolnay Károly, Zalamegye követje 1848-ban 47. — Tomcsányi Jakab, honvédtizedes 32. — Tóth Imre

András, honvédtiszt, földműves 64. — Tóth István, honvéd őrmester, ev. ref. lelkész 64. — L. Tóth József, honvéd 48. — Vajda János, honvédtiszt, költő 7. — Csernátoni Vajda Károly, honvéd, kereskedő 48. — Várallyay József, vörössipkás honvéd hadnagy, nyug. gazdatiszt 7. — Vastagh Márton, honvéd 126. — Zafiri László, honvéd hadnagy, nyug. tanítóképző tanár 7. — Zoó János, honvédtüzér, nyug. rajztanár 190. — Tarczali Zombori László, honvéd főhadnagy 143.

Apróságok a szabadságharcból.

Schlick és a huszár Lap 32

Boríték tartalma:

Bartha Miklós kegyelmi kérvénye 9—10 sz. Bekötési táblák 1—2, 3—4, 5—6, 7—8, 9—10, 11—12, 13—14, 15—16, 17—18, 19—20 Durrognak a puskák, csattognak a kardok 15—16 sz. Eladó zenemű tár 1—2, 3—4, 5—6.

Előfizetések nyugtázása 1—2, 3—4, 5—6, 9—10, 11—12, 15—16, 17—18, 19—20, 21—22, 23—24. Értesítés a muzeum látogatása tárgyában 1—2, 9—10, 11—12, 13—14, 15—16, 17—18, 19—20. Honvédek igazolása 3—4, 5—6, 7—8, 9—10, 11—12. Kellemes nyári üdülés 3—4. Kérés a 27. zászlóalj tagjaihoz Szilágyi József 5—6, 7—8. Kik küzdöttek, kik estek el Segesvárnál? 11—12, 13—14, 15—16, 17—18, 19—20. A kolozsvári orsz. tört. ereklye muzeum részére összeállított adatok. (Kérdő ív) 21—22. 23—24. A legelső Petőfi ünnep 13—14. Okleveles fiatal gépész 1—2, 3—4. A Szalay-Baróti „Magyar nemzet történetéből” 11—12, 15—16, 17—18, 19—20. Tájékoztató (a T. L. előfiz.) 1—2. Öreg honvédek a Petőfi szobornál 5—6, 7—8. A Történelmi Lapok terjesztése 17—18, 19—20, 21—22, 23—24. Vasárnapi Lapok 13—14, 15—16. Az 1848/49-diki magyar szabadságharc története 7—8, 15—16, 17—18. Hirdetések 1—2, 3—4, 5—6, 7—8, 9—10, 11—12, 13—14, 15—16, 17—18, 19—20, 21—22, 23—24.

Márczius 15. ünnep rendezősegek figyelmébe.

Az ország különböző részén szervezendő márczius 15. rendezősegeket feladataik megoldásában támogatni óhajtja a Kolozsvárt székelő orsz. történelmi ereklye muzeum. Ugyan az irt hivatalos lapjából a Kolozsvárt megjelenő 1848—49. „Történelmi Lapok-“ból február 15-étől kezdve márczius 8-ig minden héten szét küld egy—egy számot. E számokhoz egy vagy több iv melléklet lesz csatolva.

E mellékletek 25-nél több, magas színvonalon álló márczius 15. emlékbeszédet, hangulatos verseket stb. fognak tartalmazni, a nemzet legkiválóbb szónokainak vagy poetáinak tollából.

E beszédek nem csak megkönnyítik a rendezősegek munkáját, de az ünnepélyek hangulatának emeléséhez és a hazafias érzület fejlesztéséhez és ápolásához is nagyban hozzá fognak járulni. A laphoz mellékelt emlékbeszédeket, verseket tartalmazó ivenk lesznek szedve, hogy azok könyv alakba külön bekötethetők és így e kötet maradandó emléke lesz az 50. évi évfordulónak.

Ugyan ez évnegyedben kezdi meg Kőváry László történetíró, szabadságharcbeli élményeinek leírását könnyed, élvezhető alakban.

A lap Kolozsvárról rendelhető meg, ára egy évnegyedre 1 frt.

A Történelmi Lapok szerkesztősege és kiadóhivatala.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Az orsz. tört. ereklye-múzeum és a honvédel-
egyletek hivatalos közlönye.

Felölös szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN
az orsz. tört. ereklye-múzeum öre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemé-
nyek az orsz. tört. ereklye-múzeum öre címére
küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.

Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

A m. posta-takarékpénztár clearing- és
cheque-forgalmában a kiadóhivatal
száma: 3213.

Adassék elismerés

az 1848—49 után politikai fogságot s más büntetést szenvedetteknek; s emlékök
örökíttessék meg!

Lapunkczélul tüzte ki, a nagy-érdemű szerkesztő-bizottság által 1892 elején a nemzethez intézett szózata szerint: hazánk legnevezetesebb korszaka, az 1848—49-iki időszak történelmi adatait összegyűjteni, a már megírottak hézagait kiegészíteni, a történelmi munkákba becsuszott tévedéseket tisztázni, a nagy napok eseményeinek ismeretét terjeszteni, emlékét kegyelettel ápolni s megőrizni.

Lapunk kitűzött hazafias, magasztos céljának öt éven át minden irányban, országszer-
te elismert módon megfelelt; az ereklye-múzeumnak is nemzetünk dicső korszakára vonatkozó igen sok nevezetes ereklyét, emlék-

lyezve a legkegyeletesebb ér-zelemmel őriztetnek, évenként több százak által megszemléltetnek terjesztvén — s fokozván a honfiai érzelmet, lelkesedést és magasztos eszmét, egyesítvén mindannyiak szívét-lelkét egy meleg benső ér-zésben: a hazaszeretet s kegyelet szent érzésében.

Ereklye-múzeumunkban, bár IV. sz. alatt «Életrajzok» cím alatt életrajzi tár is létezik, a melyben az 1848—49-iki szabadságharcban dicsőséggel résztvettek életrajzai betürendben helyeztetnek el; azonban ez életrajzi-tár részére megfelelő felirattal ellátott impozáns dísz-szekrény felállítása, annak a múzeumban kegyeletes céljára ünnepélyes át-

tárgyakat, okmányokat, stb. gyűjtött össze; a mik külön-külön, egyes szekrényekbe elhe-

adása volna szükséges, a melyben szabadságharci küzdelmeinkben, úgy a politikai, mint a csatatéren

dicsőséggel s érdemeket-szerzően résztvettek névjegyzékének aranykönyve,) nemkülönbén egyes csomagokban nevek alatt a rájuk vonatkozó nyomtatványok, vagy kéziratban lévő okmányok, életrajzok mellékleteikkel lennének elhelyezve.*

Szabadságharczbeli szereplőink közül már mintegy négyszáznak külön pállium alatt az említett módon emléke meg is van örökítve. De hogy nagyobb siker éressék el, szükséges volna újból, honi lapjaink nyomán felhívást tenni: hogy az 1848—49-iki eseményekben szereplő és résztvevő egyes polgári s katonai tiszttek, s mások is, életrajzokat, arczképüket, kinevezési, kitüntetési, hivatalos működésök s hivatalokra vonatkozó okmányokat és más ügyiratokat, nemkülönbén a magyar nemzet leveretése után a haditörvényszékek elé hurczoltatások, vizsgálati fogságok, elítéltetésök s bebörtönöztetésök, onnani kiszabadulásuk, rendőri felügyelet alatti létökre stb. vonatkozó okmányokat, visszaemlékezéseket, naplójokat eredetiben, vagy hitelesített másolatban az ereklye-múzeum jelzett, az illetők emlékéért megörökítő tűzhatlan dísz-szekrénybe küldjék be. Elhaltaknál ezt családjuk eszközölje.

Legkivált a sok meghurczoltatásokat s fogságot szenvedettekre vonatkozó okmányok és adatok összegyűjtése szempontjából volna óhajtható az említettek eszközölése, a kik a nemzet részéről vajmi kevés elismerésben és hálaiban részesültek!

Kivégzett jeleseink, vértanuságot szenvedésök emlékéért emlékszóbrok és oszlopok által a nemzet megörökítette,**) életrajzuk összeíratott, felettük elismerő és méltányoló dicsbeszédet tartattak, emlékökhöz a tisztelet és kegyelet koszorúja helyeztetett. Méltó, hogy a több éveken át sanyaru börtönökben s rablánczokban martyr-szenvedést kiállottakat is a nemzet ne engedje feledésbe; irántok is elismeréssel legyen. Hisz ha ezek élete a zsarnok önkényuralom által egészben el nem vétetett is, de részben felemésztetett. Részben ők is a hazáért s annak alkotmánya és szabadsága megvédelmezéséért mártýrságot szenvedtek. Nekik pedig az elismerés koszorúját nyújtani, emléköket megörökíteni a felfejtett módon legméltóbban lehet.

De a jelzett okmányok, legkivált hadi-

törvényszéki ítéletek az ereklye múzeumban nemcsak az említett egyes egyének hazafiságát örökre hirdető díszokmányok lennének, hanem az 1848—49-iki nevezetes korszak történelmének hű megírásához igen sokban megbecsülhetetlen adatforrások is.

Általok bővebben megismerkednék mindenkivel, sőt még azon politikai fogságot szenvedettekkel is, kiknek nevei idáig a nyilvánosság előtt teljesen ismeretlenek.

Megismerkednék minden volt politikai magyar fogoly származási helye és életidejével, az osztrák s aztán a magyar seregben rangjokkal, ezredök, vagy zászlóaljokkal; érdemeikkel, mikért ítéltettek el; a felettök ítéletet hozott cs. kir. haditörvényszékekkel, azoknak egyes tagjaival; az ítélet ideje és helyével; a börtönökkel, a hová hurczoltattak, azok felügyelőivel; a börtön szabályokkal és rendeletekkel, s igen sok keserves dolgokkal, a miket ők szenvedtek, de a mikről ma még nem tudunk!

Csekélységem a m. évi nov. 17-én, az országos történelmi ereklye-múzeum millenáris közgyűlésén, a múzeum tiszteletbeli tagjává megválasztatván, mint az 1848—49-es idők szerény történetírója, mint a vizaknai honvédelmi emlékhely létrehozója stb. ebbeli megítéltetés felett érzett legbensőbb hálám kifejezése némi jelűl 20 drb, a nagy-szebeni cs. kir. haditörvényszék által hozott és hiteles másolatban kiadott ítéletet, nemkülönbén egy farszáz darabra menő 1848—49-iki eredeti kéziratot s proclamatiót, a hogy azokat egyes műveimben felhasználtam, a fentjelzett célra az ereklye-múzeum részére azonnal elküldöm.

Ne tekintsd, kegyes olvasóm, figyelemre méltatlannak az 1848—49-iki évekből a legigénytelenebb jegyzetet is, hisz a történetírásnál gyakran egy igénytelennek tűnő jegyzék is megbecsülhetetlen adatforrás és utbaigazító!...

Ha az országból mindenki a kezéinél levő okmányokat, jegyzeteket, naplójokat stb. eredetiben, vagy legalább hiteles másolatban az ereklye-múzeum kérésére elküldené, nemcsak a múzeum felvirágozására tenne szolgálatot, nemcsak sok elfeledett derék hazafinak emelne ott örök emléket, hanem az »1848—49. Történelmi Lapokat« is óhajtoit céljaihoz juttatná!

Szentkatolnai Bakl Endre.

Köszönettel adózunk Nagyságos Főtisztelendő urnak, a Ferencz József rend lovagjának fentebbi szép fejtegetéséért. Melen ajánljuk a bajtársák figyelmébe e szép indítvány teljesítését.
Szerk.

*) Kossuth L. 1848. decz. 20-án a képviselőház előtt javaslatba hozá: hogy készítsék egy aranytábla, mely képes legyen befogadni azok neveit, kik érdemeket leendnek, hogy emlékök örök időkre terjesztessék. Mit a képviselőház el is fogadott (Pesti Hirlap 1848 évf. 246, 250. sz.) Ha aranytáblába nem lehet, de legalább egy aranyvágásba kötött emlék-könyvbe méltók, hogy azok nevei megörökíttessenék, kik a hazáért nemcsak küzdöttek, hanem igen sokat szenvedtek is!

**) Legalább részben: Sok vértanusnak és hősnak még tartozunk emlékekkel.
Szerk.

Egy 1848/49-es honvéd.

Gyakran látlak én még álmainban
Dicsfényt lövelő, ti hő napok,
Mint a boldog ifjúkor emlékei,
Tűnnek nékem most elő azok.

Látom égi szép fényüknél, lelkes
Táborait vig bajtársaknak,
Miket a hajnal rezgő sugári
Vérpiros színben is láttatnak.

Honvédseregünk száll táborba ottan;
Hall'ni — dalt, dobót meg trombitát,
És a muzsikus vig klárinetját,
Közben-közben egy-egy halk nótát...

A bakák ingben, most fegyverüket
Tiszfogatják, s füttyörésznek ők . . .
Mások hányják a «zigánykerek»-et,
S ugrik a cigányzenész velök . . .

Másvilágra is vigan menének,
Mint Beder Laczi Vizaknánál,
Vitézségről kit «Kinizsi»-nek
Hittak a Mátyás-huszároknál.

Óriási sulylyal birt ő — a ki
Széles kardjával csodákat tett, —
Pusztítva az ellen táborában,
Melynek réme ő kardjával lett.

Iskolába mi együtt jártunk, hol
Irigyeltem mindig jó kedvét,
A mit végig meg is tartott — míg egy
Ágyugolyó vitte el fejét.

A csatákban még vigabbá, a sok
Hű pajtások közt az tette őt,
Hogy határtalan volt a szivesség
— Mindenhonnan, a mi egyre jött.

Hová érkeztünk, csapatjainkra
Nem mogorva szállásmester várt;
Hanem szebbnél szebb nők estek nekünk,
S szivességük nem ismeri határt.

Aztán jött a sok mulatság, lakzi,
Majd becéztetés is, a minőt —
Élvez gyermek csak, ki iskolából
Haza — a vig szünidőre jött.

Bus hazánk egy áldott jó anya volt,
Mi meg honvédek vig gyermeki, —
A kik örömet szerezni vágytunk,
S agg szülőknék kedvét nyerni ki . . .

Igy fogadtak itt bennünket főbb — vagy
Legidegenebb házakban is, —
Hazaszeretet a hol lakott — vagy
Kiket még került a nemezis . . .

Hova tüntetek el ti szép álmok:
Ti piros felhős csodás napok —
Lelkesültség szép aranykorával
Már ti is végkép elszálltatok?! . . .

Kenderessy Mihály.

A hunyadmegyei honvédegylet derek elnöke írta, s küldötte be e hangulatos költeményt.

Okmánytár.

Ítéletek.*

Czecz tábornok és Gál Sándor elítéltetése.

Abschrift.

Urtheil

Welches in dem, auf Anordnung des hohen k. k. siebenbürgischen Militär- und Civil-Gouvernements-Präsidium, zusammengesetzten gegen beeideten Kriegerrechte durch Stimmen Einheitlichkeit über die nachbenannten abwesenden und nach Kriegsgebrauch citaten Herrn Oberofficiere gefällt wurde.

Johann Czecz aus Gidófalva in Siebenbürgen gebürtig, 30 Jahre alt, katholisch, Oberlieutenant im k. k. 62. Linien-Infanterie-Regimente, dann

Alexander Gál aus Csik Szt.-György in Siebenbürgen gebürtig, 30 Jahre alt, katholisch, Lieutenant im ehemaligen 1. Székler 14. Gränz-Infanterie-Regimente, sollen wegen Verbrechen des Hochverraths, durch Uebertritt in die Dienste der Insurgenten, Annahme von Beförderungen bei denselben und zwar Czecz zum Generalen und Landesmilitär-Commandanten, Gál zum Obesten und Regiments-Commandanten der Székler Truppen, dann sonstige gefährliche und hervorragende Wirksamkeit im Interesse der Umsturzparthei, welcher sie bis zur gänzlichen Unterdrückung der Revolution ihre Dienste widmeten, bei dem Umstande als sie nach Kriegsgebrauch citirt wurden, aber nicht erschienen sind, in folge des 5. Kr: Ar. 61. Art: des Militärstrafgesetzbuches, der Proclamation Nr Raab am 1. Juli 1849, dem 2. Theil, Seite 46 des Dienstregulaments, ihrer bekleideten Officiers-Charge entsetzt, ihr Gesamtvermögen für den Staatsschatz confiscirt und dieselben in Contumacion mit dem Tode durch den Strang bestraft, also ihr Nahme an den Galgen angeschlagen werden.

Hermannstadt am 23. Juni 1852.

(L. S.) *Bartels* m. p. (L. S.) *Trauschenfels* m. p.
Oberst, Praeses. Hauptmann, Auditor.

Ist kund zu machen und zu vollziehen

(L. S.) *Karl Fürst v. Schwarzenberg* m. p.

Kundgemacht und in Vollzug gesetzt

Hermannstadt am 30. Juni 1852.

Haski m. p.
Rittmeister, Auditor.

Ex offo

Collationirt und mit dem Original-Urtheile wörtlich gleichlautend befunden.

Vom k. k. Hermannstädter Kriegsgerichte am 26-ten October 1853.

(L. S.) *Kallina* m. p.
Hptm. Auditor.

* A nevezetesebb ítéleteket e rovatban koronkiint közölni fogjuk. Ez ítéletet Szentkatolnai B. Endre plebános ur küldte be, a következő sorok kíséretében: «Most a Czecz és Gál felet t kimondott ítéletet küldöm, a mely neveltségem miatt, hogy in effigie felakasztattak a haditörvényszék ítélete, Schwarzenberg általi megerősítése következtében Haski Rittmeister-Auditor által. — Czecz és Gál neve táblára írva az akasztófára ha általa szegesztett fel, akkor Haski hóhér lett. De tán az ő jelenlétében néhány katona fedezete mellett a hóhér által történt a felszegtetés....? Erről valamelyik fogoly tiszt tudna Kolozsvárt felvilágosítást adni!»

Nagy-Enyed gyásza 1849 jan. 8.

Enyed város közönsége — írja tudósítónk — kegyelettel ünnepelte meg január hónap 8-án évfordulóját annak, hogy 1849-ben e napon megszárták le a vad oláh csordák Nagy-Enyed város hazafias magyar polgárságát.

E napon, 1849-ben, a még most is Brassóban élő Axentie Szever hirhedt oláh néptribun a csombordi oldalról, Prodán egyike a legvérengzőbb oláh szörnnyetegeknek, a hegyaljai oldalról támadták meg a gyanutlan és védtelen Nagy-Enyedet, lemészároltak ott mindenkit, fölgujtották és teljesen elpusztították a kis, virágzó várost. A szabadságharcz lezajlása után az elmenekültek visszatérve az elpusztított városba, mintegy ötszázat az oláhok által lemészároltak közül az ev. ref. templom nyugoti oldalánál közös sirba temették el. A kegyeletes utódok ez időtől kezdve minden év január hónap 8-án a sirt földszitlik, kivilágítják és megemlékeznek a város vértanúiról. Így történt az idén is.

Este a sirt, a szomszédépületeket, a Bethlen-főiskolát fényesen kivilágították, a sirnál pedig a város egész közönsége előtt a tűzoltó zenekar alkalmi darabja után *Tunyogi János* papjelölt mondott alkalmi beszédet, majd *Kovács Lajos* 48-as honvéd, az iparosok dalosegyesülete gyászdalt énekelt, melynek elhangzása után az ünneplő közönség a Hymnusz elénekélése között oszlott szét. *Kovács* beszédét itt közöljük :

Kovács Lajos 1848/49 évi nyugalmazott honvéd őrmesternek Nagy-Enyed pusztulásának 1849. január 8-iki gyászünnepélyén — a leöldököltek sirhalmá föltt mondott beszéde, melyet a gyász lobogó alatt megjelent 48/49-iki honvédekhez 1897. január hó 8-án intézett.

* * *

Számban ugyan meg, de honszeretben nem foglalkozott 48/49. évi szabadság harcok! Szeretett bajtársaim!

Engedjétek meg, hogy ezen gyászünnepély évfordulója alkalmából intézzek hozzátok egy pár szót.

Egy hírneves feledhetlen emlékü magyar költőnk, az 1526-ik évi mohácsi gyásznapiakat így kezdte megénekelni:

»Hős vértől pirosult gyásztér sóhajta köszöntlek,
Nemzeti nagy létünk bús temetője Mohács!«

Én ugyan nem versben, hanem prózában azt énekelem, hogy ezen ártatlanul leöldököltek gyászos emlékü bemohosult sirhalmáról arcunkra lengő szellőt, mint ezen örök álmat alvók szent hamvairól felszálló kinteljes sóhajást szívjuk be mélyen kebelünkbe, járja az át ihletteljesen egész valónkat, hogy az által üde lelkesültséget nyerve, összekulcsolt kezekkel kérjük a magyarok istenét, azt a mindenható, mindentudó, szeretettel gazdag, kegyelmes, irgalmas, hosszútűrő, szent, igazmondó, változhatatlan atya úr Istent, hogy dicső Árpád hazáját és nemzetét, Szent István birodalmát ezen a csak most reánk hajnalodott második évezreden át óvja, védje minden bajtól, véstől, elemi csapástól, oltalmazza meg minden bel és kül ellenségtől és hogy ne áztassa többé ártatlan magyar vér ezt az úgy is már sokat szenvedett drága hont, hanem engedje az igazságos Isten, hogy a magyar nemzet belszerves intézményeit békés uton minden anyagi és kulturális hátrányaink nélkül tovább fejleszthesse, mindnyájunk üdvére és boldogulására!

Végül tegyük ezen gyász lobogó alatt ünnepléses szent fogadást arra, hogy a míg a minden-

ható roncsolt, hányatott életünknek kedvez és felettünk a koporsó fedele be nem zárul, mindig, minden alkalommal, uton utfélen nem szününk meg az ifju nemzedéket, a magyar ifjuságot arra oktatni, hogy a szabadságot, függetlenséget és egyenlőséget, ezen magyar szent háromságot szent talizmánként őrizze keblében utolsó lehelletéig és hogy a visszavonás és irigység ördöge ne mérgezze meg azt a dicső magyar őseitől örökölt szűzies tiszta erényt, hogy szerezse hazáját és nemzetét.

Eljen a haza!

Muzsik Károly szabadsághős Kubában.

Egy *Párisban* megjelenő lap rendkívül érdekes dolgokat ír egy *Muzsik* Károly nevű honfitársunkról, a ki a kubai szabadságharcosok közt küzd a spanyolok ellen.

A század elején nagy szerepet játszott Pesten a Muzsik család. Az egyik fiu, József, egy alkalommal viszályba keveredett egy leány miatt egy osztrák tiszttel. A mikor a tiszt kardot rántott, a nagy erejű *Muzsik* József torokon ragadta és megfojtotta. E miatt menekülnie kellett. Londonban telepedett meg, ott idővel virágzó üzletet alapított s meg is házasodott, az anglikán lelkész leányát vette feleségül. Ebből a házasságból egy fiu származott, József, a ki örökölte szüleitől az egyesült magyar és angol szabadságszeretetet, egy perczig sem tétozott az amerikai háboru kitörésekor, hanem átköltözött New-Yorkba s a háboru végével mint ezredes hagyta el Grant Ulysses táborát. Később egy farmer leányát vette nőül s ebből a házasságból származott *Muzsik* Károly, a kinek emléket hős jegyeseivel együtt fogja ünnepelni egykor a szabad kubai köztársaság. A kubai szabadságharcz kitörésekor a fölkelők táborába sietett s néhány hét előtt, a háboru alatt, arát is szerzett magának. Érdekes ennek a története is:

A mult hetekben Maceo seregét csaknem a tengernek szorították a spanyolok. Segítségre volt szükség. A fölkelő vezér *Muzsik* Károlyt szemelte ki amerikai csapatával, hogy hirt vigyenek Santa Clarába. A harmincz főnyi kis sereg átvágott Puerto Principe rengetegein s éppen egy szép pálmaligetbe értek, mikor a fák közül hirtelen kiáltásokat hallottak. Óvatosan közeledtek az erdő védelme alatt a hangok felé és borzasztó jelenet tanui lettek.

Egy ház állt lángokban előttük. A közbömb széthasított fejjel hevert egy hosszú szakállu agastyán s a ház előtti tér is boritva volt négerék és fehérek holttesteivel. A halottak szemmei láthatólag a ház urának cselédjei voltak.

A ház előtt, egy fatörzshöz kötözve, állt egy fiatal, szép leány. A spanyol katonák zsarátnokot érintettek a talpához, hogy vallomásokat csikarjanak ki belőle.

Éppen jókor érkeztek a fölkelők. Tüzeltek és a következő perczben a hóhérok vérükben fetrengtek. *Muzsik*nak első dolga volt a leányhoz ugrani, kiszabadította a kötelékből és megcsókolta alélt, szép homlokát. Am ekkor egy ifju ugrott hozzá: Sennor — kiáltott — az én hugomat csak jegyese csokolhatja meg!

A leány nemcsak, hogy jegyese lett, hanem önkéntesnek állott be a fölkelők seregébe s mindenhová követte *Muzsik*ot.

*Muzsik*ot nemsokára azzal bizta meg Maceo,

hogy egy sereg amerikai, a kik önkéntesekül jelentkeztek, vezessen a tengerpartról az ő táborába. Az amerikaiak a partokat őrző spanyol hadihajók miatt csak fegyvertelenül szállhattak ki. Muzsik és Agramonte Matild harmincz emberrel volt a fegyveres kíséret. Guemados de Guinesig jól ment minden, de ott egy nagy, portyázó spanyol csapat ütött rajtuk. Kegyelemre nem lehetett számítani, meg kellett menteni a fegyverteleneket és ez csak úgy volt lehetséges, ha föltartják Weyler véreibeit. Muzsik gyorsan intézkedett. Tizenöt embert az amerikaiakkal küldött utmutatóul, a másik tizenötöt pedig ellenállott a nagy csapatnak. Az amerikaiak a fölkelők táborába értek, de a jegyes pár hősi küzdelem után egymás mellett esett el. Maceo megfogadta, hogy szobrot állítat nekik Kubában.

A vörös sipkás.

(1849.)

A régiekből ide hozzám,
Kik éve együtt harcolunk,
Miért alunnók át az éjt,
Ha nem virrad több hajnalunk?
Ma még igyunk! jó bort ide!
Éltessük a magyar hazát,
Hadd mondja holnap a világ:
Voltak — hős volt mindegyike!

Jer, hadi zászlónk bokrétája,
Ölembe jer, szép hadleány!
Mindössze nem sokan vagyunk,
Hadd járja csók a bor után.
Pár óra még s e hült ajak
Hazám földjét csókolja meg.
Kiáltoztok majd többiek
Helyettünk: éljen a haza!

Mit ér az, amit eddig éltem?
Mi hozzá e pár pillanat?
Halhatnak csak még egyszer igy
Elhagynám mennyországomat!
Élet, kibékülök veled.
Kibékülök halálomért;
Áldlak, hazám, e szavadért:
Volt — nagyobb hőst nem szülhetett.

Virrad; föl! föl! Mi haszna várnök
A fejlődő nap sugarát;
A csatatér hozandja meg
Hazánk éjének hajnalát.
És napja lesz vérünk tava.
Sugári összes sebeink;
Hadd mondják el testvéreink;
Ők voltak és él a haza!

Vajda János.

Petőfi életrajzához.

Márton Dániel, lugosi állami főgimnáziumi tanár írja, hogy tanuló ifjkorában egy székely földi fürdőben megismerkedett Orbán Károly 48-as honvéd tiszttel, a ki a segesvári csatában is jelen volt s Márton kérdésére, hogy látta-e Petőfit, a következő érdekes dolgot mondta el:

— A segesvári csata előestéje volt. Mintha előre éreztük volna a következő nap szomorú végét.

Komoran jártunk-keltünk a táborban. Én az őrzőjart vezetésével voltam megbizva. A mint a vezetésemre bizott csapatmal a tábor körüljártam, az előőrskön kívül egy magánosan álló emberi alakot pillantottam meg. Vagy kém az ellenség táborából, vagy valami szökevény a mieink közül — gondolám — mialatt közelébe jutottam az őrzőjarttal. De ebbeli feltevésemet megezáfolta az a körülmény, hogy az alak egyet sem mozdult se előre, se hátra, csak állt egy helyben, mintha gyökeret vertek volna lábai.

— Ki vagy? — kiáltám az ismeretlen feié.

— Petőfi Sándor! — volt a felelet.

— Imához! — vezényeltem én.

És csapatom az «imához» vezényszóra tisztelkedve állt, a mig Petőfi — mint egy Isten — a tábor felé előttünk elvonult.

Ez esemény is bizonyítja a mi 48-as bajnokainknak szent lelkesedését, melylyel a magyar Tyrtaeus iránt viseltettek. De másfelől tanúságot tesz arról is, hogy Petőfi a halála előtti éjjel oly megtiszteltetésben részesült honvéd bajtársai részéről, a mely még az ő diesszomjtól égő nagy lelkét is bizonyára kielégítette.

Egy másik, Petőfire vonatkozó epizódot is ír nekünk Márton ur.

Néhai Tompos Gergely, szabad királyi Erzsébetváros egykori polgármestere beszélt el egy társaságban, a melyben ő is jelen volt, a következő eseményt:

— Szeben ostromára vezetett Bem. Én, mint őrnagy, rangbeli társammal: Petőfi Sándorral, Szélindek-en az evangélikus pap lakásában szállásoltattam el. Ott vesztegeltünk pár napig.

Egyik nap hajnalán valami neszre felébredtem álmaimból. Körültekinték a szobában, hogy lássam, mi okozta az alvásomat félbeszakító zajt.

A mint az asztal felé tekintünk, hát ott látom a köpenyébe burkolódzott Petőfit az asztal fölé hajolva.

— Mit csinálsz ott, Sándor? — Kérdém.

— Olvasok anekdotákat — felelte röviden.

Kíváncsivá tettek szavai. Felkelve ágyamból, hozzá siettem. Nagy meglepetésemre azt a könyvet láttam előtte kinyitva, a melynek czimlapján e szó áll:

Biblia.

Midőn csodálkozásomnak adtam kifejezést a fölött, hogy ő, a hazafias és szerelmi dalok írója, a természet jeleneteinek mesteri ecsetelője, a költőkatona az ó-testamentum szent árnyékába vonul egy kissé megpihenni, igy szólt:

— Barátom, e könyvre a költőnek legnagyobb szüksége van.

A XII. önkéntes honvédszászlóalj működése az erdélyi hadjáratban.

Irta Szöllősy István tizedes.

Valamint, a ki a napot a maga természetes mivoltában, állapotában le akarná festeni; annak ecsetjét hogy hiven fessen, magába a nap anyagjába kellene mártani: éppen úgy, a ki az 1848—49. évi magyar szabadságharcz, minden legkisebből, legnagyobb eseményeig mindent részletesen, hiven le akarna írni, annak mindenütt, mindenkor és mindenben elfogulatlan, igaz és történet-hű szemtanúnak kellett volna lenni.

De valamint olyan festő, a ki a napot hiven le tudná festeni: nem volt, ninesen és nem is fog

lenni; éppen úgy, az 1848—49. évi magyar szabadságharez történelmét, mint szemtanu, nem lenne képes leírni senki, mert az fizikai és históriai lehetlenség is.

Ezt így még Kossuth Lajos, ez az országintéző, teremtető, vezérszellem sem tudná meg tenni, pedig az ő lánglelke volt annak a lelkesítője, éltezője; mert mindenütt ő sem lehetett jelen.

Még a tényező szemtanu is — mint e vázlat-sorok igénytelen, szerény, tényleges szemtanu írója — 47 év után, bármilyen élénk legyen is emlékező tehetsége, csak vázlatosan képes a látott, a tapasztalt eseményeket le írni.

De azért, mégis mulhatlan kötelességemnek ismerem le írni azt, a mit láttam, tapasztaltam és tudok.

A XI. s XII. zászlóalj alakulása mikor 1848-ban a magyar országgyűlés, Kossuth Lajos buzdító, lelkesítő beszéde hatása alatt, a mindenfelől megtámadott haza és nemzet védelmére megszavazta a „honvéd“ hadsereg felállítását és felszerelési költségeit és meg is kezdődött Magyarországon a honvédzászlóalj alakítása; ugyan akkor Erdélyben is megkezdődött az alakulás még pedig Kolozsvárt: a XI.-ik zászlóalj alakulásával.

Ugyanazon időben Maros-Vásárhelyről az ev. ref. főiskola ifjusága — az ugynevezett „diákok“ közül a második éves historikus osztályból: Szalai Pál, Sárkány Fábrián, Orbán Domokos, Szathmári Ferencz és még többen is elmentek Kolozsvárra és ott be is állottak önkéntes honvédeknek és onnan el lettek vezényelve Maros-Vásárhelyre és az egész Székelyföldre, hogy alakítsák meg a XII.-ik önkéntes honvédzászlóaljat.

Ezek olyan lelkesült buzgósággal jártak el küldetésükben, hogy rövid idő alatt, alig pár hónap alatt össze lett állítva a zászlóalj Marosvásárhelyt és ott azonnal gyakoroltatott a fegyver fogásban, forgatásban és más katonai tudomány ismeretében.

A marosvásárhelyi toborzó bizottság elnöke volt egy Horvátovics nevű a császáriaktól át állott tiszt főhadnagyi ranggal, a vizsgáló orvos volt ugyancsak a császáriaknál szolgáló Rimmél nevű orvos, Sárosi, Sárpataki, Vas nevű őrmesterek, a kik mind a császáriaktól jöttek át a honvédséghez a sorozó hely volt a Görög család — jelenben a takarékpénztár — piaci nagy házának az első emeletében.

Minden önkéntes honvéd beállításakor a nemzeti zászló alatt esküdt fel V.-ik Ferdinánd magyar király és az alkotmány, a haza, a nemzet szolgálatára, védelmére 3 évre, ugyan akkor kapott fejérenként 15 pengő forint foglaló pénzt is. Husz forint volt ígérve, de 5 forint be lett tartva felszerelési apróságra.

Mihelyt annyira honvéd állott be Marosvásárhelyt, hogy egy századoeskat kitett, azonnal megkezdődött a gyakorlása.

A legelső gyakorló tiszt egy „Erdős“ nevű — keresztnevét nem tudom — hadnagy volt, ki a Károly Ferdinánd nevű császári gyalog ezredből jött át a XII.-ik zászlóalhoz. Igen jó tanító és ügyes fiatal ember volt — ki azt hiszem, hogy ismét visszament a császáriakhoz Gedeon császári tábornoknak 1848 november hó első vasárnapján talán 4-én — Marosvásárhely elpusztulása és oda lett bevonulása alkalmával, mert azután a XI.-ik önkéntes honvéd zászlóaljnál többet nem volt látható.

Mikor a zászlóalj Marosvásárhelyt teljes számban megalakulva összeállott, a tiszt kar kinevezve lett, a vezényletet, mint őrnagy — Balázs Manó — a székely gyalog határőrezredtől át jött kapitány —

vette át és folytatta a gyakorlatot addig, míg a fellázadott oláhok ellen táborba szállott a zászlóalj. Mielőtt azonban ez történt volna, egyszer kivonult a zászlóalj Marosvásárhelyről. Ez esemény így történt:

Maros-Vásárhelyt 1848. évi őszi évadban többször volt riadás azért, mert hire futott, hogy az ellenség jön, közeledik a városba berohanni. Egyszer a többek között az a hír járt, hogy Urbán jön Szász-Régenből egyenesen Maros-Vásárhelyre — és ekkor valóssággal be is jött Sárpatakig, a hol a székelyekkel volt is előőrsi esatározás — minket, a XII.-ik zászlóaljat is sorakoztattak és a városból ki is vezényeltek, de nem az ellenség elibe Szász-Régen felé, hanem be a székelyföldre: Makkfalvára, a hol meg is állapodtunk néhány napig. Hogy ez miért történt így, azért-e, hogy az ellenség bennünk, vagy pedig mi az ellenségben kárt ne tehesünk, azt akkor nem értettük, de most ebből is látható Balázs Manónak az ellenséggel való cimborálása, mert Makkfalván egy napi parancs alkalmával Balázs őrnagy közölte velünk azt, hogy Urbán neki levelet küldött, melyben arról értesíti őtet, hogy ő nem ellensége a zászlóaljnak mert ő is a rend, a béke és személy és vagyoni védelme érdekében van táborba szállva. Ők tehát leveleztek is együtt. Makkfalváról lekerültünk a Vajas rétre a székely táborba, onnan ismét Marosvásárhelyre jöttünk, a honnan aztán táborba szállottunk.

A legelső táborba szállásunk volt Radnótnál, hova az Ugránál, a maroszeiki székelyek által szétvert oláh tábor elfutása utáni napon érkezünk meg. Radnóthról lefelé menve Ludasnál a Maroson átkeltünk és a mezőségeen vonultunk fel N.-Ercséig és ott kijöttünk a Maros völgyben fekvő Vajda-Szent-Iványhoz, a hol a falun felül a Szász-Régenből kijött Urbán táborával össze is ütköztünk és azt meg is vertük úgy, hogy az a szél rózsza minden irányába elfutva, többször nem is mutatta magát. Ez volt az első csatánk. Az Urbán táborából, a fellázadott oláhok, szászok közül sok került fogságba és halálba is.

(Folyt. köv.)

HALÁLOZÁSOK.

Bethlenfalvi Balássy Ferencz, maklári, hevesmegyei esperes-plébános, a Magyar Tudományos akadémia levelező tagja, a kiváló történettudós, a ki hazáját mint pap és mint 48-as honvéd jeles tehetségei egész erejével s rajongó székely fajszeretettel szolgálta — tudósítónk jelentése szerint — végelegyengülésben 77 éves korában elhunyt.

Székelyföldön Háromszékben született. Mint ifju pap állott be honvédek s az erdélyi és magyarországi esatatereken sok ütközetben vett részt. A szabadságharez után történeti buvárlatokba merült. Történeti értekezései, tanulmányai alapvető dolgok, különösen a régi magyar történelemben buvárlakodott nagy szerenésével. E nemű érdemei elismerésül az Akadémia is levelező tagjává választotta. Ujabb időben Hevesmegye monografiájának megírásával bizta meg a megye. A régi kort írta volna meg a mohácsi vészig, de e munkáját nem fejezhette már be.

Bátori Mihály honvédben jan. 4 én nagy részvét mellett a fővárosnak egy régi polgárát temették el. Hetvennyolcz évet élt és meglehetősen mrozzalmas volt az élete. Részt vett a 48-as harcokban és két hétig fogva volt az Ujépületben. Elment

Bécsbe, Galatzra, Brailába, de sehol sem ment jól a dolga, úgy, hogy 1874-ben visszatért a fővárosba a hol kávéházat nyitott a kecskeméti-utczában. A kávéházat és gazdáját mindenki jól ismerte és mindenkinek őszinte részvéte kísérte utolsó útjában a jó magyar kávést.

Jankay József, a 48-as szabadságharcz egyik vitéz főhadnagya meghalt Aradon. Jankay mindvégig rendíthetetlenül kitartott magasztos elvei mellett, egész életében puritán becsületesség, elvhűség, hajlani nem tudás, egyszerűség és szerénység jellemtezték a jeles férfit; az irodalommal is sikeresen foglalkozott s igen szép hazafias költeményeket írt.

Könyves Tóth Antal 48—49. tüzérhadnagy meghalt, Debreczenben m. é. okt. 22-én.

Könyves Tóth Antal életrajzi adatai a következők: Született 1817-ben. Iskoláit Debreczenben végezte, jogi tanulmányait a fővárosban fejezte be, hol pár évig jurátuskodott. A szabadságharcz innen szólította el s mint önkéntes tüzér hadnagy végig harezolta az erdélyi csatákat Bem apó tábornok alatt. A szabadságharczok lezajlása után Debreczenben telepedett le, hol mint keresett ügyvéd működött számos éveken keresztül. Közel 18—20 évvel előzött visszavonult az ügyvédi nyilvános gyakorlattól s minden tehetségét a főiskolának s az egyháznak szentelte, mint a főiskolának és a tiszántuli ev. ref. egyházkerületnek ügyésze.

Az elhunyt gazdag alapítványt tett a főiskola részére.

Vajda János. A 48-as korszak nagy költői közt az utolsó is megszűnt élni: Vajda János meghalt jan. 18-án. Petőfi, Tompa, Arany után sirba szállt ő is. Vajda a magyar faj elmélkedő képességét emelte szép verseiben a világirodalom legmagasabb színvonalára. A magyar írók közt Vajda találgatta legmerészebben a végtelenség titkait, ő nézett legáthatóbb saszemmel a teremtés műhelyébe, fényes gondolatokat vetve papírra, az élet és halál kérdését fejtegetve.

Olyan gondolatokat foglalt versbe a mindenségről, hogy szebbeket, igazabbakat a külföld költőfejedelménél sem találunk. És e mellett gondolkozásmódja, nyelve, hangja, kifejezése, tősgyökeres magyar volt.

A hely, melyet Vajda a magyar költészetben elfoglalt, üres és bizonyára üres marad hosszú időn át.

Vajda, mint honvéd, s mint tiszt végig szolgálta a szabadságharczot.

Várallyay József 1848—49-ki vörös sapkás honvédhadnagy, nyugalmazott gazdatiszt január 18-án 74 éves korában Nyíregyházán meghalt.

Zafiri László, volt 1848—49-iki honvédhadnagy, nyugalmazott állami tanítóképezdei tanár 67-ik évében január 1-én meghalt Mármaros Szigeten. Özvegye és nagyszámu család gyászolja.

KÜLÖNFÉLÉK.

Három világrészben ezim alatt indítottuk meg lapunk tárczájában *Biró Ede* honvédőrnagy érdekes tartalmu emigrációi naplóját, mely azt hisszük ép oly érdeklődést fog kelteni, mint harmadéve a *Sánta huszár* naplója, melyet ez a mostani, gazdag adataival ugyszólván kiegészít. *Biró* is, mint *Kinizsi István* egyik bajtársa, a vöröstoronyi csata leírásával kezdi naplóját, hogy aztán a menekülték élete s a török társadalmi viszonyok ismertetése

közben elvezessen Oláhországba, onnan a viddini táborba, majd Sumlára s Kossuthtal Kintaliába, Angliába és Amerikába. Az Újvilágban hat évet töltött emigránsunk, mint vendéglős, hajóslegény, trafikos, tanító, majd házaló, hirlapkiadóhivatali tisztviselő, aztán kőfaragó, házfestő és mérnöksegéd keresvén kenyerét — egészen amerikaiasan: Hanem elbetegesedvén Hamburgon át hazajött kegyelemre, de Olmützben fogságba vetették és hosszús vizsgálat folytán öt évi börtönre ítélték, melyből egy év mulva, csak Erdélyben maradt neje és rokonai közbenjárásával szabadult haza, tíz évi bolyongás és szenvedés után. — Mindez érdekfeszítően van leírva és ismertetve, sok jellemző adalékot nyújtva az emigráció s annak szereplői történetéhez.

A honvédegyesületek központi bizottságának küldöttői az új év alkalmából első sorban elnökét, *Péchy* Tamást üdvözölte. Az ünnepi szónok *Csatári* Lajos dr. volt, ki beszédében egyuttal panaszos hangon emlékezett meg arról a mellőzésről, melyben negyvennyolczas honvédek az ezredévi ünnepségek alkalmából részesültek, majd pedig kérte az elnököt, hogy támogassa tovább is a honvédeket. *Péchy* Tamás megígérte, hogy a honvédek ügyét ezental is minden erejéből támogatni fogja. A küldöttség ezután *Bánffy* Dezső báró miniszterelnöknél tisztegett, hol *Balogh* Sándor dr., a küldöttség vezetője, meleg hangon köszönte meg azokat a jótéteményeket, a melyekben a kormány az öreg honvédeket részesíti. A miniszterelnök igen szívesen fogadta az üdvözlő küldöttséget, s kijelentette, hogy bár eddig nem teljesültek is a honvédek összes kívánságai, ő ügyük iránt mindig jóindulattal lesz.

A honvéd menedékház lakói az új év reggelén *Szentimrey* Kálmán menedékházi parancsnoknál tisztelegtek. A nagyidők még élő tanuinak üdvözlétét *Hadfaludy* Albert segédlistát tolmácsolta, mire *Szentimrey* parancsok megköszönte a megemlékezést. — Az agg honvédek ajándékot is kaptak az új évről. Egy ismeretlen honleány két láda finom szivart küldött a menedékház lakói számára, melyet a parancsnok szétesztott közöttük.

Az öreg honvédek karácsonya. A külső sorok-sári-uti honvédmenedékházban lakó 100 negyvennyolczas honvédről az idén megfeledeztek. A szegény öregek csöndesen, elhagyottan töltötték a szent estét s a karácsonyi ajándék mindössze egy láda szivarvagy volt, a melyet *Tisza* Kálmánné küldött ki a menedékházba. Az ajándékot az öregek között *Szentimrey* parancsnok osztotta szét s mindegyiknek jutott egy-két pipára való.

A nagykátai honvéd-emlék. Említettük már, hogy Nagy-Káta pestmegyei nagyközségben díszes honvéd-emléket készülnek állítani ama elvérzett hősöknek, a kik 48-ban a szolnoki csatától kezdődő diadalmas előnyomulás közben a Nagy-Kátán és környékén vívott győzelmes csatában haltak hősi halált. Ez emléket még a múlt év folyamán akarták leleplezni, de közbejött akadályok miatt a díszes honvéd-emlék leleplezését márczius 15-ére tűzték ki.

Egy 48-as honvéd aranylakodalmá. Aradon a magyar szabadságharcz egyik vitéz katonája *Boezkó* Mihály 48-as honvéd és neje tartotta vasárnap aranylakodalmát. Az ünnepélyen részt vett a honvéd-egyleti elnök, *Simay* István is, ki *Venczel* Mihály festővel mint násznagy szerepelt. A minoriták templomában *Bogyányi* Kázmér lelkész részesítette előbb az ősz párt az egyház áldásában, mely után az ünnepelték lakásán tartották az aranylakodalmat.

A 48-as honvédek törvénye. A 48/49-es honvédek gyűlése a múlt év őszén elhatározta, hogy

erkölesi elismertetéseért s ennek törvénybe foglalásáért a törvényhozó testülethez folyamodik. A központi bizottság a kérvényt már elkészítette és azt a legközelebb fölterjeszti a házhoz.

Honvédemlék Verpeléten. Verpelét, Hevesvármegyei községben hazafias mozgalom indult meg abból a czélból, hogy a verpeléti csatában elesett honvédeknek emléket állítson. A verpeléti temetőben hatvan honvéd aluszsza örök álmát, behorpadt, jeltelen hantok alatt. Verpelét községének bírása, *Czipó István* és *Stephán Lajos* most fölhívást bocsátanak ki egyik egri hírlapban s adakozásra szólítják föl azokat, a kik a honvédek emlékezetét még nem feledték el. Az adakozásokat *Czipó István* verpeléti lakoshoz kell küldeni.

Honvédemlék Alsó-Nyárasdon. Csallóközből írják, hogy Alsó-Nyárasdon a szabadságharcban elesett nonvédek emlékére diszes köemléket állítanak föl, a melynek költségeit az alsó-esallóközi járás hazafias lakossága gyűjtés útján hozta össze. A köemléket *Rumpelmayer János* pozsonyi kőfaragó készítette s a diszes vasrács, a mely köríteni fogja, *Marton Lajos*, győri műlakatos munkája.

48-as honvédek segítsége. Az országos honvédsegítő egyesület felügyelő bizottságának január 21-én volt az idén az első ülése a képviselőház egyik tanácsstermében. *Bohus Zsigmond* báró elnökölt. Bemutatta az elnök az egyesület mult évi működéséről szóló jelentést. E szerint a mult évben 1058 félnek 9147 frtot osztottak ki, s a házi pénztárban maradt összeget az idei segélyezésekre fordítják. A bizottság a jelentést tudomásul vette, s a számadások megvizsgálására két tagot küldött ki. A közgyűlést februárra tűzték ki. Ezután több segélykérvényt intéztek el.

Öreg honvédek a miniszterelnöknél. Az 1848—49-es honvédek küldöttsége *Péchy Tamás* vezetése alatt jan. 15-én délután járt a miniszterelnöknél s átadta a mult évi országos honvédgyűlésnek több pontra terjedő kérvényét, a melyet részletezve *Péchy Tamás* szóval is előadott s a miniszterelnök figyelmét és jó akaratát kérte. A miniszterelnök a küldöttséget, melynek tagjai voltak: *Kürthy Sándor*, *Maygraber Agoston*, *Bellagh Imre*, *Batizfalvy Soma*, *Spur János*, *Mikár Zsigmond*, *Bleuer Ignác*, *Szentimrey Kálmán*, *Blaskovich Lajos*, *Feleky Miklós*, *Gömöry Károly* és *Borszéký Soma*, a legnagyobb szívességgel fogadta és kilátásba helyezte, hogy a mi tőle telik, meg fogja tenni.

A székely honvéd, Apponyi és az udvarhelyi rózsza. Apponyi Albert gr. esküvője alkalmából időszőrünek veltjük a választás kivételesen egy költői jelenetéről az alábbiakat közölni: Székely-Udvarhelyről írja levelezőnk, a mult ősszel történt, hogy *Apponyi* lenn járt a Székelyföld anyavárosában és ezeket lelkesített hatalmas szavával. Mikor aztán elutazott Székely-Udvarhelyről, óriási néptömeg kísérte ki a vasúthoz. A pályaházban, míg a vonat érkezését várták, egy öreg székely 48-as honvéd nagy részletességgel beszélt el Apponyinak a gyászos segesvári ütközetet, a mit a körülállók mély megilletődéssel hallgattak. Mikor az öreg honvéd elvégezte beszédét, Apponyi a kezében tartott bokrétából kivette a legszebb rózsát és megkérte az ifju, bájos *Gamera Anna* bárónőt, diszitse föl vele az öreg hazafit. A legszebb rózsza vette a legszebb rózsát s átnyújtotta a virágot az öreg honvédnek, a ki egészen megindulva kezét csókolt a szép bárónőnek és szinte remegő hangon mondta:

— Adja Isten, hogy ez a rózsza soha el ne hervadjon!

A közönség élénken megéljenezte a bájos jelenet szereplőit.

Honvéd-szobor Ó-Becsén. Az ó-becsei derék polgárok ritka nemes példáját adták hazaszeretőknek. — Gyűjtést indítottak egy honvédszobor felállításának költségeire s 1300 frt gyűlt össze. A szoborbizottság most elhatározta, hogy a szobrot a szabadságharc 50 éves emlékére, jövő év április hóban leplezi le, melyre a megye hatóságát meghívja.

Kossuth szobrok. A tavasz folyamán a Kossuth-szobrok száma ismét szaporodik az országban. Legújabbban *Gyöngyösön* és *Kölesden* fognak Kossuth-szobrokat fölállítani s az alapletételi ünnepélyre a képviselőház függetlenségi pártját is meghívják.

A segesvári Petőfi-emlékek végrehajtó-bizottsága ülést tartott, melyen *Bethlen Gábor* gróf elnöklése mellett *Alpár Ignác* műépítész, *Balás Imre*, a végrehajtó-bizottság titkára, *Bocskor Árpád* főmérnök, *Benedek Mihály* igazgatótanító, *Filep Elek* számvélvő, *Krausz Frigyes* dr. megyei főorvos, *Köllő Miklós* szobrász, *Nagy Elek* árvaszéki ülnök és *Somogyi István* megyei alispán vettek részt. A bizottság mindenekelőtt megállapította, hogy a szobrot a várnak a vármegyeház előtti terén állítják föl, honnan gyönyörű kilátás nyílik az 1849-iki csata tere; teljes szépségében még a vasutról és az országutról is látható lesz a szobor. A szobor alapozási munkálatait már a napokban megkezdik. Ezután a Petőfi-szobor került szóba, melyet a csatatéren fognak Petőfi és a névtelen hősök emlékére fölállítani. Ennek az emléknak a tervét *Alpár Ignác* műépítő készítette. Az oszlopra egy turulmadár jön.

Kossuth-bankó. A függetlenségi párt egyik tagja jókedvében azt ígérte választóinak a programmbeszédét követő banketten, hogy kiviszi, hogy a pénzügyminiszter elfogadja adóban választói Kossuth-bankóit. A jelöltet meg is választották a kormánypart jelöltjével szemben. A választók nem feledkeztek meg képviselőjük ígéretéről s azóta zárt levelezőlapokban, ajánlott- és expressz-levelelben küldik fel neki a Kossuth-bankót, hogy törleszsze ezzel az adójukat. A képviselő most nagy zavarban van, mert már eddig körülbelül 5000 frt giró Kossuth-bankó hever az asztalán s a postás mind sürűbben hozza neki az ajánlott és expressz-levelet. Ne jöjjön zavarba a képviselő ur, küldje le az összes bankókat megőrzés végett a kolozsvári orsz. történelmi ereklye-muzeumnak. A muzeum elismervényt ad mindenkinek róla, kívánatra kötelezvényt is ad arra nézve, hogy az összes pénzeket folyó pénzzel be váltja a — második millennium folyamán.

Az „1848—49-iki Magyar Szabadságharc története“ című nagy munkából most jelent meg a 75-ik füzet, melyben *Gracza György* az orosz betörés kapcsán az Európai nagy hatalmak és Magyarország között tárgyalásokat mondja el számos eddig ismeretlen új adat felhasználásával. E füzetből látjuk, hogy a 48-as honvédek milyen nagyra nőveltek a magyar nemzet hírnevét és dicsőségét. A füzet képei ezek: Petőfi halála. Falragasz 1849-ből, I. Miklós csár 1849 június 18-án Grábnál a háttárszelen megáldja Magyarországot ellen induló hadait.

Wodianer F. és **Fial** ismert budapesti kiadó czég által a millenium alkalmából kiadott nagy illusztrált emlékműből a Szalay-Baróti írta Magyar nemzet történetéből beérkezett hozzánk a 66-ik füzet azokottnál is diszesebb és képdúsabb kiállítással, s nem kevésbé érdekes tartalommal. A török uralom végére járunk. Atéljük *Karafa* eperjesi vérnászát s utána I. József megkoronázása. Feltűnő szép a műnálléklet, mely *Zrinyi Ilona* tipikus arczképét ábrázolja. A többi illusztráció a következő: A párkányi csata, A szent Lyga emlékére, Érsekújvár ostroma, Lotharingiai Károly arczképe, Abdurahman az utolsó budai basa, Buda ostroma 1686-ban, Buda tervrajza, Buda megvétele, Buda visszavételére vert emlékére, Pécs ostroma, a mohácsi csata 1687-ben, *Karafa* Antal gróf tábornok, Eperjes 17-ik századi látképe, Részlet I. József koronázási menetéből, *Esterházy Pálnádor* aláírása, *Széchenyi György* érsek aláírása, I. József ifjúkori arczképe, I. József koronázása, *Eger ostroma*. Munkács vára.